

*Het Hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs
in Vlaams-Brabant en Brussel
2008-2009*

Deel 1: Algemene informatie

1. Wat vind je in deze brochure?

In Vlaanderen bestaat een uitgebreid aanbod van opleidingen voor volwassenen. Naast de opleidingen van VDAB, Syntra, het Deeltijds kunstonderwijs, het Sociaal-cultureel volwassenenwerk is er ook het Volwassenenonderwijs.

Het *Volwassenenonderwijs* telt drie niveaus. Basiseducatie biedt laaggeschoolde volwassenen bijkomende basisvorming op vlak van taal, wiskunde, maatschappelijke vorming of computervaardigheden. Het wordt aangeboden in de Centra voor basiseducatie.

Het secundair volwassenenonderwijs biedt een brede waaier van opleidingen op het niveau van de 2de en 3de graad secundair onderwijs.

Ten slotte zijn er ook opleidingen op niveau hoger onderwijs. Men spreekt van het Hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs (HBOV). Deze opleidingsvorm is bij sommigen nog beter bekend onder de oude benaming Hoger onderwijs voor sociale promotie. Het secundair volwassenenonderwijs en het HBOV worden aangeboden in de Centra voor volwassenenonderwijs (CVO).

Onlangs besliste de Vlaamse Regering om een nieuw studieniveau op te richten tussen het secundair en hoger onderwijs. Men spreekt van het Hoger beroepsonderwijs. Tot het Hoger beroepsonderwijs behoren opleidingen van niveau 4 en 5 van de geplande Vlaamse kwalificatiestructuur. Het gaat om opleidingen zoals de 7de specialisatiejaren TSO en KSO en de 4de graad BSO in het secundair. Ook de HBOV-opleidingen situeren zich binnen het Hoger beroepsonderwijs.

Deze brochure bevat algemene informatie over het Hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs. We bespreken de toelatingsvoorwaarden, financiële aspecten, de organisatie van de opleidingen en de studiebewijzen. We geven een overzicht van het volledige HBOV-aanbod en vermelden welke opleidingen worden aangeboden in Vlaams-Brabant en Brussel.

Een afzonderlijk tweede deel van de brochure bevat fiches met beknopte informatie over de HBOV-opleidingen die worden ingericht in Vlaams-Brabant en Brussel.

2. Toelatingsvoorwaarden

Om te starten in het HBOV moet men voldaan hebben aan deeltijdse leerplicht en beschikken over één van de vereiste studiebewijzen.

2.1. Voldaan hebben aan de deeltijdse leerplicht

Om te starten in het hoger beroepsonderwijs moet men voldaan hebben aan de deeltijdse leerplicht. Dit betekent dat de cursist:

- 18 jaar of ouder is op het ogenblik van de inschrijving of
- 18 jaar wordt vóór 31 december als de inschrijving gebeurt tussen 1 september en 31 december.

2.2. Vereiste studiebewijzen

Naast de leerplichtvoorwaarde moet de cursist beschikken over één van volgende studiebewijzen:

- een studiegetuigschrift van het 2de leerjaar van de 3de graad van het secundair onderwijs (6 BSO) of een diploma van het secundair onderwijs;
- een certificaat van een opleiding van het secundair onderwijs voor sociale promotie of het secundair volwassenenonderwijs van minimum 900 lestijden;
- een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs;
- een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, bachelor of master;

- een studiebewijs dat krachtens een wettelijke norm, een Europese richtlijn of een internationale overeenkomst wordt erkend als gelijkwaardig met een van de voorgaande diploma's.

Een CVO kan kandidaten die niet over één van de vereiste studiebewijzen beschikken, toch toelaten op basis van humanitaire, medische, psychische of sociale redenen of op basis van het algemene niveau van de kandidaat. Dit algemene niveau wordt getoetst aan de hand van een *toelatingsproef*.

Op de websites van sommige CVO's worden de vereiste studiebewijzen onnauwkeurig geformuleerd. Zo stelt men vaak dat een diploma secundair onderwijs vereist is terwijl ook een studiegetuigschrift van het 2de leerjaar van de 3de graad BSO in aanmerking komt.

2.3. Andere toelatingsvoorwaarden

Voor de aanvangsmodule van een opleiding mogen CVO's geen bijkomende toelatingsvoorwaarden opleggen. We stellen vast dat enkele CVO's nog andere voorwaarden vermelden.

In het Hoger instituut voor gezinswetenschappen moeten cursisten Seniorenconsulentenvorming die niet over een diploma hoger onderwijs beschikken, deelnemen aan een toelatingsexamen. De Kaderopleiding nursing is bedoeld voor bachelors verpleegkunde of vroedkunde met minstens twee jaar ervaring.

Voor de invulling van enkele opleidingen is het essentieel dat de cursisten ervaring kunnen opdoen in de betreffende sector. CVO Sociale school Heverlee verwacht dat cursisten in de opleidingen Maatschappelijk werk, Sociaal-cultureel werk en Syndicaal werk vanaf het begin van de opleiding ervaring opdoen als vrijwilliger of beroepskracht.

Ook de Opleiding voor opleiders van volwassenen richt zich tot cursisten die al in de praktijk staan of er mee starten.

3. Financiële aspecten

Voor HBOV-opleidingen bedraagt het *inschrijvingsgeld* 1€ per lesuur met een maximum van 400€ per jaar en 1.200€ voor de totale opleiding.

Verschillende doelgroepen komen in aanmerking voor een vermindering of vrijstelling van het inschrijvingsgeld (www.ond.vlaanderen.be/volwassenenonderwijs/cursisten/FAQ).

Naast het inschrijvingsgeld rekent men meestal ook nog *cursusgeld* aan.

De meeste CVO's zijn erkend als opleidingsverstrekker door de Vlaamse Gemeenschap. Dit betekent dat je het inschrijvingsgeld geheel of gedeeltelijk kan betalen met *opleidingscheques* als je een arbeidscontract hebt bij een privéwerkgever of de overheid. Meer informatie is te vinden op www.vdab.be/opleidingscheques/werknemers.shtml of via 0800-30 700.

Wie werkt in de privésector of als contractueel werknemer bij een autonoom overheidsbedrijf kan onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op *betaald educatief verlof*. Meer informatie is te vinden op www.werk.belgie.be (verloven / betaald educatief verlof).

Om in aanmerking te komen voor *kinderbijslag* moet je jonger dan 25 jaar zijn en een opleiding van minimaal 17 lestijden per week volgen. Ook stages worden meegerekend. Dit betekent dat de meeste HBOV-opleidingen niet in aanmerking komen voor het recht op kinderbijslag. Enkele opleidingen met een uitgebreid pakket stage kunnen wel recht geven op kinderbijslag.

HBOV-opleidingen komen *niet in aanmerking voor een studietoelage*.

4. Organisatie van de opleidingen

HBOV-opleidingen worden momenteel nog georganiseerd volgens twee modellen.

In *modulaire opleidingen* wordt de leerstof onderverdeeld in modules en eenheden. Na elke module kan men een deelcertificaat behalen. Wie over alle nodige deelcertificaten beschikt, behaalt het uiteindelijke certificaat of diploma.

De cursist kan in principe zelf het studiepakket samenstellen en de duur van de opleiding bepalen. In een aantal gevorderde modules kan men maar starten als men beschikt over het certificaat van een voorafgaande module. De meeste CVO's stellen zelf één of soms twee modeltrajecten voor.

Andere opleidingen worden nog aangeboden in een *lineaire structuur* waarbij de opleiding wordt onderverdeeld in leerjaren die men achtereenvolgens doorloopt.

De omvang van de meeste HBOV-opleidingen ligt tussen 900 en 1450 lestijden. In de praktijk betekent dit dat je veelal gedurende drie jaar ongeveer 10 lestijden per week volgt. Sommige opleidingen zijn minder uitgebreid en kan je afronden in één of twee jaar. Andere opleidingen bevatten een behoorlijk pakket stage en tellen meer dan 1450 lestijden.

De programma's van de meeste HBOV-opleidingen zijn minder uitgebreid dan die van een gelijkaardige professionele bachelor. In HBOV-opleidingen beperkt men zich veelal tot de meer specifieke vakken en staan minder algemene of ondersteunende vakken op het programma.

De meeste lessen worden 's avonds of op zaterdag gegeven, maar in sommige opleidingen vinden de lessen of stages overdag plaats op weekdays.

Enkele CVO's bieden gecombineerd onderwijs aan waarbij men contactonderwijs combineert met afstandsonderwijs. Een deel van de module wordt in het CVO gegeven en een deel kan men thuis of in een open leercentrum zelfstandig verwerken.

5. Een overzicht van het HBOV-aanbod

HBOV-opleidingen worden, net zoals de opleidingen in het hoger onderwijs, onderverdeeld in studiegebieden. In onderstaande tabel geven we een overzicht van de opleidingen per studiegebied. We maken onderscheid tussen opleidingen die in Vlaams-Brabant of Brussel aangeboden worden en opleidingen die elders aangeboden worden.

Tabel 1: HBOV-opleidingen per studiegebied

Studiegebied	Aanbod in Vlaams-Brabant en Brussel	Aanbod elders
Biotechniek	Biotechnologie Cosmetische wetenschappen	Chemie Chemie en textiel
Gezondheidszorg	Kaderopleiding nursing	Bijscholing voor verpleegkundigen in de geestelijke gezondheidszorg Gezondheidszorg voor bejaarden Orthoptie
Handelswetenschappen en bedrijfskunde	Bedrijfsorganisatie Boekhouden Fiscale wetenschappen Gids-reisleider Hotel- en cateringmanagement Informatica Logistiek, transport en mobiliteit Marketing Meertalig secretariaat Niet-commercieel management Ondernemingscommunicatie Openbare besturen Rechtspraak Verzekeringen	Arbeidsorganisatie Bank, beurs en financiën Bedrijfsbeleid Reclame, marketing en public relations Verkeerskunde
Industriële wetenschappen en technologie	Bedrijfsautomatisatie Elektriciteit Elektronica	Auto-expertise Bouw- en houtconstructie Bouwkunde

	Telecommunicatietechnieken	Cad-cam confectie en textieltechnieken Design en textiel Elektromechanica Industriële elektronica Industriële informatica Mechanica Motorvoertuigentechniek Openbare werken Textielproductietechnieken Topografie
Onderwijs	Opleiding voor opleiders van volwassenen Specifieke lerarenopleiding	
Sociaal-agogisch werk	Bibliotheekwezen en documentaire informatiekunde Maatschappelijk werk Orthopedagogie Personeelswerk Seniorenconsulentenvorming Sociaal-cultureel werk Sociale readaptatiewetenschappen Syndicaal werk	Agogische bijscholing orthopedagogie Assistent in de psychologie Tolk voor doven

Vanaf februari 2008 kunnen CVO's twee nieuwe HBOV-opleidingen aanbieden: Tandartsassistent en Elektriciteit-elektronica.

6. Evaluatie en studiebewijzen

CVO's organiseren voor elke module of vak een evaluatie waarbij men nagaat in welke mate de cursist de doelstellingen van het leerplan heeft bereikt. Dit kan gebeuren via permanente evaluatie en/of een afsluitende evaluatie zoals een examen. De evaluatiemethode wordt beschreven in het examenreglement. In het HBOV kan men voor een module of vak twee evaluatieperiodes organiseren, maar het CVO is hiertoe niet verplicht.

Wie slaagt voor een module van een opleiding behaalt een *deelcertificaat*.

Wie slaagt in een HBOV-opleiding met minder dan 900 lestijden behaalt een *certificaat*.

In HBOV-opleidingen van minimaal 900 lestijden kan men het *diploma van gegradueerde* behalen. Cursisten die de specifieke lerarenopleiding succesvol afronden, behalen het *diploma van leraar*.

7. Van gegradueerde naar bachelor

Het diploma van HBOV-gegradueerde is niet hetzelfde als een bachelordiploma dat men in het hoger onderwijs kan behalen. HBOV-gegradueerden krijgen via een EVK-procedure (Eerder Verwoven Kwalificaties) wel vrijstellingen als ze een verwante bachelor willen behalen aan een hogeschool. Verschillende hogescholen hebben specifieke aanvullingstrajecten voor HBOV-gegradueerden. Ze omvatten doorgaans iets minder dan 60 studiepunten. Wie voltijds studeert, kan het aanvullingstraject in één academiejaar afronden.

8. De Centra voor volwassenenonderwijs in Vlaams-Brabant en Brussel

Het HBOV wordt ingericht in de Centra voor volwassenenonderwijs of CVO's. Op www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/volwassen kan men opzoeken welke CVO's er in een bepaalde regio bestaan en welke CVO's een bepaalde opleiding aanbieden.

Sommige CVO's hebben vestigingen in meerdere steden of gemeenten. Sinds kort werken de CVO's ook samen in regionale consortia.

In tabel 2 geven we een overzicht van de CVO's die een HBOV-aanbod hebben in Vlaams-Brabant of Brussel.

Tabel 2: CVO's met een HBOV-aanbod in Vlaams-Brabant en Brussel

CVO	HBOV-aanbod
1. CVO Hogere leergangen voor fiscale wetenschappen Stormstraat 2, 1000 Brussel (02-210 13 41) www.fhs.be	Fiscale wetenschappen
2. CVO Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen Huart Hamoirlaan 136, 1030 Brussel (02-240 68 40) www.hig.be	Seniorenconsulentenvorming (De opleiding Gezinswetenschappen is nu een bacheloropleiding)
3. CVO Elishout COOVI Emile Grysonlaan 1, 1070 Anderlecht (02-526 77 40) www.elishout.be	Cosmetische wetenschappen Gids-reisleider, Hotel- en cateringmanagement, Openbare besturen Specifieke lerarenopleiding (voor allochtonen)
4. CVO Brussel Materiaalstraat 67, 1070 Anderlecht (02-528 09 50) www.cvobrusssel.be	Boekhouden, Informatica, Marketing, Verzekeringen Elektronica Specifieke lerarenopleiding Syndicaal werk
5. CVO Lethas www.lethas.be Landsroemlaan 126, 1083 Ganshoren (02-420 10 26) Vrijheidslaan 17, 1081 Koekelberg (02-412 51 00) Paleizenstraat 70, 1030 Brussel (02-250 11 30) Vergote Square 43, 1030 Brussel (02-737 97 85) www.nkvv.be	Boekhouden, Informatica Specifieke lerarenopleiding Kaderopleiding nursing
6. CVO Aalst-Opwijk Kloosterstraat 81, 1725 Opwijk (053-70 89 45) www.leerwatjewil.be	Boekhouden (Andere HBOV-opleidingen worden in Aalst gegeven)
7. CVO VTI Aalst Sint-Gabriëlstraat 152, 1770 Liedekerke (053-64 57 69) www.cvovti-aalst.be	Bedrijfsorganisatie, Boekhouden, Informatica, Fiscale wetenschappen, Meertalig secretariaat (Andere opleidingen worden in Aalst gegeven)
8. CVO Meviza Vaartstraat 1 bus 2, 1800 Vilvoorde (02-257 03 99) www.cvo-meviza.be	(Andere HBOV-opleidingen in Mechelen) Boekhouden
9. CVO ACE-Groep T A. Vesaliusstraat 13, 3000 Leuven (016-30 10 30) www.groept.be	Biotechnologie, Boekhouden, Fiscale wetenschappen, Informatica, Logistiek, transport en mobiliteit, Marketing Ondernemingscommunicatie Bedrijfsautomatisatie, Elektronica, Telecommunicatie-technieken
10. CVO Leuven-Landen Redingenstraat 9, 3000 Leuven (016-31 99 20) www.cvoleuven.be	Boekhouden, Rechtspraak
11. CVO VTI Leuven Dekenstraat 3, 3000 Leuven (016-31 97 72) www.cvovtileuven.be	Elektriciteit, Elektronica Specifieke lerarenopleiding (opleiding van www.cvotsm.be Mechelen)
12. CVO De Nobel J. Lipsiusstraat 71, 3000 Leuven (016-20 18 19) www.cvodenobel.be	Openbare besturen Bibliotheekwezen en documentaire informatiekunde
13. CVO Sociale school Heverlee Groeneweg 151, 3001 Heverlee (016-37 51 83) www.cvo-shh.be	Maatschappelijk werk, Orthopedagogie, Personeelswerk, Sociaal-cultureel werk, Syndicaal werk

<p>14. CVO De Oranjerie Boudewijnvest 3, 3290 Diest (013-35 09 90) www.deoranjerie.be Schoolstraat 1, 3200 Aarschot Redingenstraat 90, 3000 Leuven Rerum Novarumlaan 1, 3010 Kessel-Lo OC Genadedal, Velderblok 2 bus 1, 3010 Kessel-Lo</p>	<p>Boekhouden, Gids-Reisleider, Informatica (netwerkbeheer) Specifieke lerarenopleiding, Opleiding voor opleiders van volwassenen Informatica (programmeren) Specifieke lerarenopleiding Specifieke lerarenopleiding Specifieke lerarenopleiding</p>
<p>15. CVO Hoger instituut voor Readaptatiewetenschappen Schoolstraat 1, 3200 Aarschot (016-20 35 25) Boudewijnvest 3, 3290 Diest www.hirl.be</p>	<p>Sociale readaptatiewetenschappen (Aarschot) Niet-commercieel management (Diest)</p>

8. Opleidingsfiches

Een afzonderlijk tweede deel van deze brochure bevat fiches met basisinformatie over de HBOV-opleidingen die in Vlaams-Brabant en Brussel aangeboden worden. De volgende rubrieken komen telkens aan bod:

- waar? (een lijst van CVO's in Vlaams-Brabant en Brussel die de opleiding aanbieden);
- situering en klemtonen;
- programma;
- andere relevante informatie.

De brochure is in pdf-formaat beschikbaar op www.digiclb.be/hbov.

9. Bijkomende informatie

Voor meer uitgebreide en praktische informatie over de opleidingen verwijzen we naar de websites van de CVO's. Op www.digiclb.be/hbov hebben we de links gebundeld.

Via www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/volwassen/studie_ho.asp kan men ook het HBOV-aanbod in andere provincies raadplegen.

Figuur 1: Opzoeken van HBOV-opleidingen in de databank Onderwijsaanbod

The screenshot shows the 'Onderwijsaanbod' website interface. At the top, there is a logo and the text 'Onderwijsaanbod' with the tagline 'Waar kan ik wat studeren?'. Below this, a breadcrumb trail reads: 'U bent hier: [Onderwijs en Vorming](#) > [Onderwijsaanbod](#) > [Volwassenenonderwijs](#)'. A main navigation menu on the left lists: 'Onderwijsaanbod', 'Startpagina >', 'Basisonderwijs >', 'Secundair onderwijs >', 'Hoger onderwijs >', 'Volwassenenonderwijs >', 'Deeltijds kunstonderwijs >', 'Internaten >', and 'Vragen of opmerkingen >'. The main content area is titled 'Structuur van het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs' and contains the text: 'Het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs is ingedeeld in **studiegebieden**, die op hun beurt een aantal opleidingen groeperen. De studiegebieden in het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs zijn:'. A bulleted list follows: '• Biotechniek', '• Gezondheidszorg', '• Handelswetenschappen en bedrijfskunde', '• Industriële wetenschappen en technologie', '• Onderwijs', and '• Sociaal-agogisch werk'.

Informatie over opleidingen voor volwassenen is ook te vinden in de databank www.wordwatjewil.be. Je vindt er naast het HBOV-aanbod ook informatie over opleidingen binnen het secundair volwassenenonderwijs, Syntra, VDAB en het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Figuur 2: Opzoeken van opleidingen voor volwassenen in de databank www.wordwatjewil.be

The screenshot shows the website 'Word wat je wil' with a navigation menu at the top: Home, Jouw vragen, Promotiemateriaal, E-cards, Contact, Links. The main header includes 'Word wat je wil.' and 'Cursussen en opleidingen | Cursus- en opleidingscentra'. Below the header, there is a breadcrumb trail: 'Je bent hier : Home Word wat je wil > Cursussen en opleidingen'. The main content area is titled 'Cursussen en opleidingen' and contains the text: 'Je vindt hier het meest volledige overzicht van cursussen en opleidingen voor volwassenen in Vlaanderen.' There are two search sections: 'Zoeken op thema' with a list of categories like 'Ambachten, kunst, toerisme...', 'Computer, documentatie, informatiebeheer, informatica...', 'Dieren, land- en tuinbouw, milieu...', 'Economie, handel, secretariaat, veiligheid, vervoer...', 'Exacte wetenschappen, bouw, schoonmaak, techniek, media...', 'Gezondheid, menswetenschappen, opvoeding, onderwijs, zorg, sport...', 'Horeca, voeding, voedsel...', and 'Journalistiek, taalkunde, talen...'; and 'Zoeken op trefwoord' with a search input field, a 'Kies een regio' dropdown menu, and a 'Zoeken' button.

10. Onmiddellijk na het secundair onderwijs kiezen voor een HBOV-opleiding?

Leerlingen die na het secundair onderwijs verder studeren, kiezen veelal voor een opleiding in het hoger onderwijs. De lage slaagcijfers in het hoger onderwijs, zeker vanuit praktijkgerichte opleidingen, tonen dat hoger onderwijs niet voor iedereen haalbaar is.

Voor sommige leerlingen die hun secundair onderwijs beëindigen, kan een HBOV-opleiding een meer realistisch alternatief vormen. Omdat het programma doorgaans beperkter is en men over meer studietijd beschikt, zijn de slaagkansen voor gemotiveerde leerlingen er wellicht hoger dan in een professionele bachelor. Wie na het behalen van een graduaat nog gemotiveerd is, kan via een verkort aanvullingstraject een verwante bachelor proberen behalen.

Enkele HBOV-opleidingen richten zich vooral naar cursisten die een bepaalde vooropleiding of een aantal jaren werkervaring hebben en zijn minder geschikt voor leerlingen die pas afstuderen in het secundair onderwijs.

Op financieel vlak kan een keuze voor het HBOV enkele nadelen hebben. Men komt niet in aanmerking voor een studietoelage en meestal ook niet voor kinderbijslag.

Leerlingen die het 6de jaar BSO met vrucht beëindigen, kunnen starten in het HBOV. Ze moeten er wel rekening mee houden dat men in het HBOV het diploma secundair onderwijs niet kan behalen. Dit is wel het geval in een 7de specialisatiejaar of de 4de graad BSO.

Er zijn nog enkele andere verschillen tussen het HBOV en het hoger onderwijs. HBOV-opleidingen vinden veelal 's avonds of op zaterdag plaats. Het HBOV-aanbod is beperkter en ook minder verspreid. Terwijl in het hoger onderwijs vooral jongeren starten, zitten in het HBOV ook meer cursisten die al iets ouder zijn en werken. In 2006-2007 volgden 25.461 cursisten een HBOV-opleiding. Ongeveer 35% van de cursisten was 25 jaar of jonger (Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2006-2007).